

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชุมชน บ้านป่าดึ่งหลวง ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน พระกฤษติ์ สุนันตา

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ
รองศาสตราจารย์ ประหยัด ปานดี

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชุมชนบ้านป่าดึ่งหลวง ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ประการที่หนึ่งเพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศชุมชน และประการที่สองเพื่อศึกษาการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชุมชนของชาวบ้านป่าดึ่งหลวง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาในชุมชนบ้านป่าดึ่งหลวง ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ระบบนิเวศชุมชน เป็นชุดขององค์ความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาในบริบทด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับระบบนิเวศผ่านมิติความเชื่อและวิถีการปฏิบัติร่วมกัน จนกลายเป็นพื้นฐานโลกทัศน์ของชุมชน ซึ่งเชื่อว่าในระบบนิเวศชุมชนมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติคุ้มครองรักษาอยู่ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับพฤติกรรมของคนบนพื้นฐานความเชื่อเรื่องผี และความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยชุมชนมีการเรียนรู้ การถ่ายทอด และการปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผ่านระบบครอบครัว เครือญาติ และการรวมกลุ่มทางสังคมในการประกอบประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ในรอบปี เป็นกุศโลบายในการรักษาทรัพยากรท้องถิ่นบนพื้นฐานความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมา แม้ว่าระบบความเชื่อเหล่านั้นอาจจะไม่สามารถสะท้อนคำตอบให้ได้รับรู้แบบตรงไปตรงมา แต่ในความเชื่อเหล่านั้นก็มีตรรกะแห่งภูมิปัญญาในการรักษาระบบนิเวศที่ลุ่มลึกแฝงอยู่เบื้องหลังด้วยทั้งสิ้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการ

รักษาระบบนิเวศชุมชนจึงเป็นระบบวิถีชีวิตร่วมกันของชุมชนที่สะท้อนถึงอุดมการณ์และอำนาจในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับชุมชน และคนกับธรรมชาติจนกลายเป็นระบบคุณค่าที่ชุมชนยอมรับร่วมกัน และนำไปสู่การรวมกลุ่มร่วมกันอนุรักษ์ระบบนิเวศชุมชนอย่างมีความหมาย

2. การประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ระบบนิเวศชุมชนของชาวบ้านป่าดงหลวง เป็นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อเรื่องผี และความเชื่อทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการรักษาระบบนิเวศชุมชน มาปรับเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ในการรักษาระบบนิเวศชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มิติหนึ่งของการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าว เป็นการให้ความหมายด้านคุณค่าในฐานะซึ่งเป็นองค์ความรู้ของบรรพชน อันได้แก่ระบบความเชื่อ ระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชน เช่น การใช้ประโยชน์ด้านป่าไม้ การใช้ประโยชน์ด้านแหล่งน้ำ การใช้ประโยชน์ด้านที่ดิน การใช้ประโยชน์ด้านแหล่งอาหาร และการใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพร เป็นต้น อีกมิติหนึ่งการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนนั้นเป็นวิธีการปรับตัวและพัฒนาองค์ความรู้ดั้งเดิมเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงด้านการลดลงของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน เช่น การสืบชาติสายน้ำ การเลี้ยงผีเสื้อบ้าน การวิถีคิดในการสร้างบ้านเรือน และการรักษาความเจ็บไข้ได้ป่วยด้วยระบบการแพทย์พื้นบ้าน เป็นต้น การปรับตัวดังกล่าวจึงเป็นการเชื่อมต่อระหว่างโลกทัศน์เก่ากับสถานการณ์ใหม่โดยอาศัยคน พิธีกรรม และความเชื่อเป็นสื่อกลาง ในการปรับปรุงพัฒนาองค์ความรู้พื้นบ้านเหล่านั้น เพื่อใช้ในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน และนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางสังคมพร้อมๆ ไปด้วยกับการรักษาความมั่นคงในด้านระบบการผลิต แหล่งอาหาร แหล่งพืชสมุนไพร ของชุมชน ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศชุมชนได้อย่างยั่งยืน

Independent Study Title	An Apply of Local Wisdom for the Conservation of Community Ecosystem Ban Pa Tueng Luang, Tambon Cheongdoi, Amphoe Doi Saket, Changwat Chiang Mai
Author	Pra Kristathi Sunanta
Degree	Master of Arts (Man and Environment Management)
Independent Study Advisor	Assoc. Prof. Prayad Pandee

ABSTRACT

The independent study on “Apply of Local Wisdom in Community Ecosystem Conservation” in Ban Pa Tueng Luang, Cheung Doi Sub-district, Doi-Saket District, Chiang Mai Province was aimed to study the local wisdom concerning community ecosystem conservation, and the apply of local wisdom in community ecosystem conservation.

This study was a qualitative research, which was conducted in Ban Pa Tueng Luang, Cheung Doi Sub-district, Doi-Saket District, Chiang Mai Province. The study's results were as followed :

1. Local wisdom concerning community ecosystem conservation was a set of knowledge developed from environmental, social and cultural reactions between community and ecosystem in terms of traditional belief and practice. This knowledge had become a community's basic vision on the belief that sacred or supernatural things protected the community ecosystem. It was learnt, transferred and adjusted through families, relatives and social gathering in different rituals. The community used local wisdom as a trick for conserving local resources and it was transferred as traditional belief containing the logic of ecosystem conservation. Therefore, local wisdom concerning community ecosystem conservation could reflected community's ideology and power in the reaction between human and human, human and community and

human and nature, which were the accepted values leading to the group creation of community ecosystem conservation.

2. The application of local wisdom in community ecosystem conservation of Pa Tueng Luang community people was the use of spiritual and religious believes concerning community ecosystem conservation. Community people would adapt and apply those believes to conserve community ecosystem harmoniously with community's existing problems. The application of local wisdom could be found in any community resource management, such as the use of forest, water, soil, food and herbs, including the adaptation of traditional knowledge to solve existing problems. Community used local wisdom to protect water, caring the houses' spirit, construct houses and for traditional medical treatment. This adaptation was the connection between traditional vision and present situation by using human, rituals and belief as a mean. The improvement of this traditional knowledge would be used for community's learning in proper solution of environmental problems, social strength, and stability in terms of community's production system, food, and herbs and also lead to sustainable biodiversity of community ecosystem.